

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pīls laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes uzruna 4.Pensionāru Federācijas kongresā 2000.gada 29.martā

Augsti godātie kongresa rīkotāji, dalībnieki,
dāmas un kungi,
mīlie laika un vecuma biedri!

Latvijā pensionārs ir katrs ceturtais no iedzīvotājiem, tātad –pensionāri sastāda aptuveni ¼ daļu no tautas dzīvā spēka. Pašreizējām demogrāfiskajām tendencēm turpinoties, nākotnē šis skaits varētu tikai pieaugt, ne samazināties, un pēc neilga laika Latvija, līdzīgi vairākām citām rietumu zemēm, varētu nonākt tādā demogrāfiskā situācijā, kurā pensijas vecuma ļaudis ir neproporcioniāli lielā skaitā iepretim jauniem cilvēkiem un strādājošiem. Ko valstij nozīmē šī situācija no valsts un vispārcilvēcīgā viedokļa? Poriēša kungs jau atgādināja manu pārliecību, ka katrs cilvēks, ieskaitot pensionāru, pieder pie tautas un valsts pamatvērtībām. Dalījums bērnos, pieaugušajos un pensionāros savā ziņā ir ļoti mākslīgs, un mums ir ļoti jāuzmanās, lai tas mūs nenoved pie stereotipiem un aizspriedumiem. Tieši otrādi, - lai šāds dalījums vienmēr būtu konstruktīvs, pozitīvs, un, lai runājot par pensionāriem, mēs vienmēr runātu pozitīvā gaisotnē, pievērstoties šai vecuma grupai. Bet pamatā mums ir jāatceras, ka cilvēks ir pašvērtība no sava pirmā elpas vilciena līdz pēdējam. Viņa vērtība kā cilvēkam nemainās, mainās tikai viņa fiziskā būtība, darba spējas, bet kā cilvēks, kā “es”, viņš ir un paliek tas, kas bijis sava mūža garumā. Tā cilvēciskā vērtība, kas viņam piemīt, nekad nemainās. Tamdēļ sabiedrībā tikpat svarīgs ir bērns, kaut gan tas nav vēl ieguvis visas tās pašas tiesības un pienākumus, kā pieaugušais, bērnu ir svarīgi ņemt vērā, bet tikpat svarīgs ir arī vecs cilvēks, kaut arī tam nebūtu vairs tā fiziskā spēka, kāds viņam bija jaunākos gados.

Objektīvie rādītāji par cilvēku varbūt mainās, bet cilvēciskie kategoriski nemainās. Tādēļ nedrīkst būt tāda nostāja sabiedrībā, ka vērtīgs cilvēks ir tikai ierobežotu daļu no sava mūža, jo tad viņš ir visproduktīvākais saimnieciskā kopprodukta veidotājs. Nedrīkstam domāt, ka cilvēka vērtība ir ierobežota starp 20 un 40 gadiem, it kā pirms tam nebūtu pietiekami labs, jo nav vēl nobriedis, pēc tam atkal - jo ir it kā “pārgatavojies”.

Vecumā cilvēks ir uzkrājis pieredzi, izmaņas, zināšanas, un tas ir milzīgs resurss un potenciāls visai valstij, tam ir valstiska nozīme, un tas ir jāprot izmantot, likt lietā. Mūža garumā zūdot tiem fiziskiem spēkiem, kas bija jaunībā, ir arī pienākumi, kas valstij ir jāuzņemas pret vecu cilvēku gluži tāpat, kā tai ir pienākumi pret jaunpiedzimušu bērnu.

Pensionārs valstij dažreiz tiek uzskatīts par nastu tās budžetam. Tā tas nedrīkstētu būt vairāku iemeslu dēļ. Vispirms, nedrīkstētu būt tā, ka pensijas tiek maksātas tikai no valsts tekošā budžeta. Tā ir nenormāla situācija, kas ir radusies, mums pārejot no kunistiskās sistēmas un brīvā tirgus sistēmu. Normāli, cilvēks strādājot visu savu mūžu, ir uzkrājis resursus ar savu darbu, un tie viņam pienākas, to viņš ir nopelnījis. Tās nav žēlastības dāvanas, ko viņam būtu ar ubaga spieķi rokā vai cepurīti jālūdžas. Cilvēks, visu mūžu strādādams un piedalīdamies sabiedriskajos procesos, ir nopelnījis, lai vecumā viņam būtu pienācīgi līdzekļi, lai viņš varētu dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi. Viņš nedrīkstētu nonākt tādā situācijā, kad ir kļuvis par sabiedrības atstumteni, par aizmirsto, par tādu, kam no mēneša sākuma līdz beigām jāraizējas, vai pietiks santīmu maižītei, vai nē.

Valstij ir pienākums, sabiedrībai ir pienākums gudrot, plānot, kārtot, lai tāda situācija neturpinātos ilgāk, lai notiktu plānveidīga sagatavošanās nākamajiem gadiem. Pensiju fondos būtu jāsāk krāt iemaksas, būtu jāstrādā pie tā, lai visiem būtu ne tikai no savas valsts pensijas, bet arī no izdienas pensijas, lai šī nasta, kas demogrāfiski tiks uzlikta sabiedrībai, tiktu jau laicīgi ieplānota un sadalīta, gluži kā mēs ieplānojam savus budžeta ienākumus un izdevumus ģimenes lokā.

Pensionāri – ¼ daļa no valsts iedzīvotājiem, pārstāv nozīmīgu daļu no politiskā elektorāta. Politiski viņi ir vērā ņemams spēks, protams, ja viņi paši to apzinās, ja spēj organizēties, saskaņot savus viedokļus, prioritātes, rīcības stratēģijas. Es priecājos, ka Latvijā tas tagad notiek, un es apsveicu jūs ar to, ka tas ir jau ceturtais šāds kongress. Ir ļoti svarīgi, lai paši pensionāri piedalītos gan politikā, gan īpaši tajos politikas aspektos, kas skar viņu likteni vistiešākā veidā. Pensionāru dzīves kvalitāte augstākā mērā iespaido arī pašvaldību līmenis mūsu sabiedrībā. Par to liecina arī daudzās vēstules, ko es kā prezidente saņemu Valsts prezidenta Kancelejā. Ir skaidrs, ka tieši pašvaldību līmeņa atbildības sfērās ir situācijas un sarežģījumi, kas ļoti apgrūtina pensionāru dzīvi. Tie ir visiem pārāk labi zināmie jautājumi par komunālajiem maksājumiem, par tiem pamatizdevumiem, kas daudziem pensionāriem paņem tik daudz no viņu pensijas, ka bieži pietrūkst naudas, lai paēstu vai apģērbtos. Šajā pašvaldību līmenī arī pensionāri, ja viņi ir labi organizēti, kļūst par politisku spēku.

Es ļoti aicinu pensionārus domāt par priekšā stāvošajām pašvaldību vēlēšanām, lai tajās arī viņiem būtu izstrādāts savs viedoklis, savas prioritātes un prasības, ko uzstādīt pašvaldībai kā jautājumu virkni ar priekšlikumiem, kā varētu rīkoties šajā līmenī, uzlabojot caurmēra pensionāra dzīves labklājību. Runājot par dzīves stilu, paliek vēl individuālais līmenis – vai nu cilvēkam dzīvojot ģimenes lokā, esot kopā ar bērniem, mazbērniem, vai nu kam dažādu likteņa sarežģījumu dēļ nav ne bērnu, ne mazbērnu, un viņi ir pavisam vientuļi, un, kā aptaujas rāda, dzīvo pilnīgi izolētu dzīvi. Daudzos gadījumos tā ir pat sociāla traģēdija, cilvēkam mūža pēdējos gados nonākot pilnīgā sociālā izolētībā. Daļa no šī jautājuma ir cieši saistīta ar ienākumu līmeni, bet jāņem vērā arī sabiedriskais un psiholoģiskais aspekts. Te daudz ko varētu darīt nevalstiskās organizācijas, lai uzlabotu šo stāvokli.

Es domāju, ir satriecoši redzēt no aptaujām, ka aptuveni 1/3 daļa no pensionāriem vispār neiziet ciemos vai uz sabiedriskiem pasākumiem. Es domāju, tas tiešām ir traģiski. Un vairāk nekā 1/5 daļa dzīvo vientuļi, un nekad neviens pie viņiem neatnāk ciemos. Te protams, būtu daudz jautājumu, kamdēļ tas tā? Kā cilvēks ir savu mūžu pavadījis, kur viņš ir ieguldījis savus labākos gadus, ka mūža galā nav nevienas dzīvas būtnes, kas par viņu gādātu. Daudz šajā lietā varētu paveikt, tāpat kā daudzās zemēs, ar sabiedrisko organizāciju palīdzību, ar labdarības pasākumiem. Piemēram, kādā rajonā, tuvāko kaimiņu lokā, tāpat arī laukos varētu noorganizēt vientuļos pensionārus aizvest uz izstādi, koncertu, teātri, ņemot vērā, ka pensionāram bieži vien nav pat līdzekļu transporta izdevumiem, vai ir grūtības pārvietoties ar sabiedrisko transportu. Citās zemēs tas tiek risināts vienkārši – tiek noorganizēti mazi busiņi, kas neprasa milzīgus līdzekļus un šie vientuļie cilvēki reizi nedēļā, mēnesī, tiek aizvesti uz kādu pasākumu un tad nogādāti mājās. Tās ir ļoti vienkāršas lietas, kas varētu nopietni uzlabot cilvēku dzīves kvalitāti. Tāpat es domāju par psiholoģisko attieksmi gan cilvēkam pašam pret savu novecošanu, gan sabiedrībā valdošo attieksmi, noskaņu pret sirmām galvām.

Jāatceras, ka mēs paši vēl ne tik senā pagātnē diezgan vaļīgi esam runājuši par vecākiem un vecenītēm, kuriem “smiltis jau birst no kājām”, un paši esam savā laikā piedalījušies šajā noskaņā, ka cilvēks pēc zināma vecuma sasniegšanas vairs jau nav nopietni ņemams, nav vairs cilvēks. Te katrs varam atcerēties, ka dzīve ir plūsma, katru dienu mēs pāršķiram jaunu lapu savā dzīvē un neizbēgami virzāmies katrs savam mūžam, vecumam pretī. Un, protams, otra izvēle mums ir tikai viena, un es domāju, ka tā otrā ir vēl sliktāka par novecošanu.

Tātad – mēs varam priecāties, ka esam dzīvi jebkurā vecumā, mums ir svarīgi atcerēties savu vērtību kā cilvēkam, kā indivīdiem, un piedalīties pašiem, uzņemties arī, atbildību pašiem rīkoties, risināt tās problēmas sabiedrībā. Valstī, ar kurām jums jāstāpjas, es domāju, ka šim 25% lielam iedzīvotāju skaitam kopā saliekot savus spēkus, savus resursus, izdomu, prātu un sirdis, noteikti radīsies vērtīgas, radošas idejas. Novēlu jums šajā sanāksmē, lai jums ir labs kongress un galvenokārt, lai jums vispār dzīvē labi sokas!